

ВСТУП

Протягом останніх років, незважаючи на загальні позитивні зміни, що відбуваються в економіці України, спостерігається стійка тенденція до зростання фінансово неспроможних підприємств та кількості позовних заяв до господарських судів з вимогами порушення справ про банкрутство підприємств. Особливо негативним фактором є зростання частки таких підприємств практично в усіх галузях економіки країни – як у промисловості, так і у фінансово-кредитній сфері.

Однак процес банкрутства є дестабілізаційним, оскільки визнання підприємства банкрутом передбачає також і застосування ліквідаційних процедур (стаття 1 Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 1992 року), наслідком чого можуть бути не лише збитки його акціонерів (засновників, учасників), кредиторів та ділових партнерів, але й зниження податкових надходжень до державного бюджету та зростання безробіття. Проте з прийняттям у 1999 році вагомих законодавчих поправок до вищезгаданого закону, порівняно з ліквідаційними процедурами почали надавати перевагу санації, провадження якої було значно утруднено як в організаційному, так і в економічному аспектах до прийняття відповідних поправок до законодавства. Тобто, вітчизняне законодавство наблизилось до практики, яка переважає у провідних економічних системах світу, де пріоритет надають саме санаційним заходам під час вирішення справ про банкрутство підприємств.

Тому важливе місце в підготовці висококваліфікованих магістрів, аспірантів з економіки належить навчальним дисциплінам “Управління фінансовою санацією підприємств”, “Дослідження стану фінансів підприємств та проблем їх санації”.

Мета навчального посібника – надати теоретичні знання та практичні вміння і навички, достатні для успішного виконання професійних обов’язків за спеціальністю 072 “Фінанси, банківська справа та страхування” і підготувати студентів, аспірантів для подальшого працевлаштування за обраною спеціальністю. Це забезпечуватиметься внаслідок формування у студентів теоретичних знань щодо сутності фінансової санації підприємств, антикризового управління, контролінгу та його ролі у фінансовій санації підприємств, форм та правил фінансування санації підприємств, фінансових джерел санації підприємств, економіко-правових аспектів банкрутства підприємств, санації комерційного банку або страхових компаній тощо.

Внаслідок вивчення навчальної дисципліни студент повинен бути здатним продемонструвати такі результати навчання:

- Ø знання сучасних досягнень інноваційних технологій у сфері санаційного управління підприємствами;
- Ø знання особливостей управління санацією у банківських установах;

- Ø уміння розробляти стратегію розвитку банківської установи в мінливому середовищі;
- Ø знання особливостей управління санацією у страхових компаніях;
- Ø уміння розробляти стратегію розвитку страховика в мінливому середовищі;
- Ø знання ефективного управління санацією на підприємстві;
- Ø уміння використовувати сучасні методичні системи раннього запобігання кризовим ситуаціям і реагування на них;
- Ø знання щодо ефективної системи контролінгу.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей:

загальних:

- Ø здатність до письмової та усної комунікації українською та англійською (чи іншою) мовами;
- Ø здатність навчатися, сприймати набуті знання в предметній галузі та інтегрувати їх із уже наявними;
- Ø здатність продукувати нові ідеї, проявляти креативність, здатність до системного мислення;
- Ø здатність шукати та аналізувати інформацію з різних джерел;
- Ø набуття гнучкого способу мислення, який дає можливість зрозуміти й вирішити проблеми та розв'язати задачі, зберігаючи критичне ставлення до усталених наукових концепцій;
- Ø здатність ефективно використовувати на практиці різні теорії в сфері навчання та адміністрування;
- Ø уміння розв'язувати поставлені задачі та приймати відповідні обґрунтовані рішення;
- Ø уміння оцінювати та підтримувати якість виконаної роботи.

фахових:

- Ø здатність ефективно використовувати інструментарій і технології сучасного менеджменту в управлінні санацією підприємств, банківських установ та страхових компаній;
- Ø розуміння особливостей фінансової санації для прийняття оптимальних управлінських рішень;
- Ø базові знання про зміст основних механізмів антикризового фінансового управління підприємством (банком, страховиком) у разі загрози його банкрутства;
- Ø знання і розуміння сутності, мети, завдань, методів, інструментарію та форм організації санаційного управління;
- Ø базові знання методів, форм та принципів контролінгу як ефективної системи антикризового управління;

Ø здатність створювати систему раннього попередження і реагування у різних суб'єктів господарювання, оцінювати перспективи та ризики під час її створення.

Результати навчання з цієї дисципліни деталізують такі програмні результати навчання:

Ø знання санаційних фінансових, соціальних, виробничо-технічних, організаційних заходів на підприємствах;

Ø знання сучасних досягнень інноваційних технологій у сфері санаційного управління;

Ø знання санаційних заходів у банківських та страхових установах;

Ø уміння спілкуватись, враховуючи усну та письмову комунікацію українською та іноземною мовами;

Ø здатність використання різноманітних методів, зокрема сучасних інформаційних технологій, для ефективного спілкування на професійному та соціальному рівнях;

Ø здатність адаптуватись до нових мінливих ситуацій та приймати відповідні управлінські рішення;

Ø здатність усвідомлювати необхідність навчання впродовж усього життя з метою поглиблення набутих та здобуття нових фахових знань;

Ø здатність відповідально ставитись до виконуваної роботи, самостійно приймати рішення, досягати поставленої мети з дотриманням вимог професійної етики.

Мета пропонованого навчального посібника – забезпечити студентів навчально-методичними матеріалами, необхідними для самостійного вивчення теоретичного курсу дисциплін “Управління фінансовою санацією підприємств”, “Дослідження стану фінансів підприємств та проблем їх санації”.

У посібнику наведено основні теоретичні положення з кожної теми, запитання для самоконтролю рівня засвоєння теоретичних положень курсу, завдання для блочно-модульного контролю, задачі, методичні вказівки до виконання лабораторних робіт, методичні рекомендації до виконання курсової роботи, список рекомендованої літератури.

Зазначені вище матеріали спрямовані на методичне забезпечення всіх форм роботи студентів, пов'язаної з опануванням теоретичного матеріалу, засвоєнням відповідної термінології, ознайомленням з літературними джерелами тощо.

Розподілити навчальний час за темами курсу “Управління фінансовою санацією підприємств” рекомендується так, як показано в таблиці. Однак цей бюджет часу та його розподіл можна уточнювати залежно від рівня підготовки тих чи інших спеціалістів вищого закладу освіти.

1. Лекційні заняття

№ з/п	Назви тем	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	2	3	4
1	Тема 1. Сутність фінансової санації підприємств та порядок її проведення. Економічна сутність санації підприємства. Класична модель фінансової санації підприємства. Принципи управління фінансовою санацією підприємства.	2	1
2	Тема 2. Антикризове управління підприємством. Сутність та теоретичні засади антикризового управління. Масштаби кризового стану підприємства. Вивчення основних факторів, що спричиняють кризовий розвиток підприємства. Механізми фінансової стабілізації. Оперативний механізм фінансової стабілізації. Тактичний механізм фінансової стабілізації. Стратегічний механізм фінансової стабілізації.	4	
3	Тема 3. Контролінг та його роль у фінансовій санації підприємства. Сутність фінансового контролінгу. Завдання та функції контролінгу. Система раннього попередження та реагування. Моделі прогнозування банкрутства. Методи контролінгу.	4	1
4	Тема 4. Санаційний аудит. Сутність, основні завдання та методи санаційного аудиту. Оцінка санаційної спроможності підприємства. Механізм проведення санаційного аудиту	4	
5	Тема 5. Форми, правила та умови фінансування санації підприємств. Класифікація форм фінансування фінансової санації. Механізм визначення потреби в капіталі для санації підприємства. Забезпечення фінансової рівноваги на підприємстві. Основні правила фінансування санації підприємств.	2	1
6	Тема 6. Фінансові джерела санації підприємства. Внутрішні джерела фінансової санації. Зовнішні джерела фінансової санації. Державна фінансова підтримка санації підприємства.	2	
7	Тема 7. Санація балансу підприємства. Сутність санації балансу та призначення санаційного прибутку. Необхідність зменшення статутного фонду підприємств для проведення санаційних заходів. Методи зменшення статутного фонду.	2	1

Продовження таблиці

1	2	3	4
8	Тема 8. Економіко-правові аспекти санації та банкрутства підприємств. Досудове і судове врегулювання господарських спорів. Банкрутство підприємств, його види. Фінансова санація на ухвалу суду. Санація шляхом реорганізації.	2	1
9	Тема 9. Механізм санації, банкрутства та ліквідації банківських установ. Сутність, історія розвитку та вдосконалення інституту банкрутства. Фінансова криза банківської установи: причини та наслідки. Санація комерційного банку. Ліквідаційні заходи для комерційного банку	4	2
10	Тема 10. Особливості санації, банкрутства та ліквідації страхових компаній. Причини, симптоми та наслідки фінансової кризи страхової компанії. Санація страхової компанії. Призначення тимчасової адміністрації для управління страховою компанією. Ліквідація страхової компанії. Реорганізація як метод фінансового оздоровлення страхових компаній.	4	
	Разом	30	

2. Практичні (семінарські, лабораторні) заняття

№ з/п	Назви тем	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	2	3	4
	Вступне заняття. Інструктаж з техніки безпеки.	2	1
1	ЛР № 1. Побудова системи раннього попередження та реагування (СРПР). Прогнозування банкрутства на підприємстві, частина № 1. Побудова СРПР, зорієнтованої на внутрішнє середовище. Прогнозування банкрутства за опомогою моделей Альтмана, Спрінгейта та універсальної дискримінантної функції.	5	3
2	ЛР № 2. Побудова системи раннього попередження та реагування (СРПР). Прогнозування банкрутства на підприємстві, частина № 2. Прогнозування банкрутства за допомогою моделей А. Матвійчука, Г. Давидової і А. Белікова, Сайфулліна-Кадикова, О. О. Терещенка, моделі "коефіцієнта фінансування низьколіквідних активів	5	2
3	ЛР № 3. Санаційний аудит. Аналізування прибутковості, ділової активності, ліквідності та фінансової стійкості підприємства. Визначення етапу життєвого циклу підприємства, виробничо-господарської діяльності підприємства.	5	2

Продовження таблиці

1	2	3	4
4	ЛР № 4. Методи контролінгу. Аналіз точки беззбитковості. Аналіз ефекту фінансового лівериджу. Визначення окупності інвестиційного проекту. Визначення фінансових результатів підприємства за попередній період. Визначення точки беззбитковості підприємства. Визначення запасу фінансової міцності підприємства та прибутку за звітний період. Побудова графіка беззбитковості підприємства.	5	2
5	ЛР № 5. Аналіз фінансових показників та зниження ліквідності банківських установ. Розрахунок фінансових показників страхових компаній та оцінювання ймовірності їх неплатоспроможності.	5	2
6	ЛР № 6. Аналіз фінансових показників та ймовірності неплатоспроможності страхових компаній. Розрахунок фінансових показників страхових компаній та оцінка ймовірності їх неплатоспроможності.	5	2
Разом годин		32	14

3.3. Самостійна робота

№ з/п	Назви робіт	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1.	Самостійне опрацювання теоретичного матеріалу	20	20
2	Підготовка до лабораторних занять	30	30
3	Виконання індивідуальних завдань	10	0
4	Виконання контрольних робіт	0	30
5	Підготовка до екзамену	12	20
Разом годин		72	100